

Концерт у царя

Дмитро Павличко

Геніальна українська співачка Соломія Крушельницька, гастролуючи в Петербурзі 1902 року, виступала в царському палаці. Микола II прийняв її як італійку і просив заспівати рідною мовою...

У царські позолочені покої
Зайшла, спокійна, горда і смутна,
А серце билося в несупокій.

Навіщо їй ця зала осяйна,
Де погляди сплітаються, як змії,
Кого знайти хотіла б тут вона?!

Співати будеш катові Росії
В його тяжких палатах, що стоять
На костях рідних предків, Соломіє!

Але йому ти мусиш нагадать,
Що не померла українська мова,
Засуджена до шибениць-розп'ять!

Для нього ти як синява зимова,—
Не жде він грому — полосни ножем
Нежданого, затаєного слова,

Спиши пиху ненависті бичем,
Проткни його болотяні зіниці,
Де сластість вигинається вужем,

Тим усміхом, що має блискіт криці,
Упевненість чудової мети
І недосяжність ранньої зірниці.

Нещадна будь, хай знає він, що ти
Не з краю бідолашного Ромео,

Що хочеш ти не слави — тільки мсти,

Що Соломія ти, не "пані Меа",
Що твій народ його рабом не став,
Що плазунові недоступна мева!

Перед тобою тужиться удав,
Та ти його вже посікти готова
Ясними гільйотинами октав...

Лунала пісня. Плакала діброва,
Колосся шелестіло на лані,
О кручу хвиля хлюпала дніпрова,

Ішли селом дівчата голосні,
Подільський гай озався солов'їне
До сонця, що вставало вдалині.

Немов серпанок, звуки піаніно
Зникали в сяйві голосу. Дочка
Твоя співала-мстила, Україно!

Скривився імператор. Ось яка
Та пісня, не убита досі нами,
Не вирвана із серця мужика.

І горло жах йому затис: всі храми,
Всі армії, всі тюрми, весь Сибір,
Держава, що кишіла шпигунами,

Істориків-повій продажних збір,
Плюгаве православ'я і корона,
Якою хизувався бузувір,—

Усе, усе, як військо фараона,
Втонуло в морі голосу її.
Та пісня — не жалоба похоронна,

В ній сховані будущини бої,
В ту ніжність одяглася непокора,
Вона не згине — брешуть холуї!

Цар дихав, як здихаюча потвора,
А Соломії усмішка в ту мить
Була, як спис, промовиста й сувора;

Тієї пісні-мови не убить!

1958